

**Rolf Arnold, Ekkehard Nuissl, Matthias Rohs,
*Erwachsenenbildung. Eine Einführung in Grundlagen,
Probleme, Perspektiven*, Schneider Verlag Hohengehren,
Baltmannsweiler 2017, ss. 271.**

Literatura andragogiczna w Niemczech jest rozbudowanym zbiorem publikacji różnego rodzaju: podręczników, wprowadzeń, repetytoriów, leksykonów, słowników, wydawnictw seryjnych, pomocy dydaktycznych, książek autorskich i zbiorowych oraz periodyków. W latach 1945–2005 wydano w Niemczech 57 pozycji, które zaliczyć można do kategorii: podręczniki, repetytoria edukacji dorosłych (Solarczyk, 2008, s. 336–339). Zainteresowanie tego rodzaju publikacjami nie maleje, dlatego pojawiają się kolejne pozycje i wznowienia w tej kategorii literatury andragogicznej. Jedną z nich jest wydana w 2017 r. książka trzech autorów związanych z Uniwersytetem Kaiserslautern: Rolfa Arnolda, Ekkeharda Nuissla (związanego zawodowo także z UMK w Toruniu) oraz Matthisa Rohsa, której tytuł w tłumaczeniu brzmi *Edukacja dorosłych. Wprowadzenie do podstaw, problemy, perspektywy*. Prezentowana publikacja po raz pierwszy została wydana w 1988 r. i od tamtąd ukazała się w pięciu nakładach, każdorazowo aktualizowanych i dopasowanych do współczesnych standardów nauki, dydaktyki i praktyki.

Kluczowym założeniem książki jest to, że edukacja dorosłych jest zjawiskiem zarówno subiektywnym, jak i społecznym, co oznacza, że w podręczniku należy odnieść się do zagadnień dydaktycznych, społecznych, historycznych instytucjonalnej oświaty oraz procesów nieformalnego uczenia się. Struktura książki, którą tworzy pięć rozdziałów, jest odzwierciedleniem tego założenia.

W pierwszym rozdziale dokonano przeglądu historyczno-społecznych uwarunkowań edukacji dorosłych, zakładając, że produktywny stosunek edukacji dorosłych do swojej historii jest warunkiem współczesnej skuteczności. W kolejnym rozdziale zwrócono uwagę na prawne, instytucjonalne i organizacyjne warunki pracy oświatowej z dorosłymi. W trzecim rozdzia-

le omówiono kluczowe aspekty transformatywnej dydaktyki dorosłych, akcentując znaczenie edukacji w biografii dorosłego, kompetencji i tożsamości oraz racjonalności i emocji dla procesów uczenia się dorosłych. Następnie omówiona została kwestia rozumienia, badania i strategii zaspakajania potrzeb edukacyjnych dorosłych w polu napięć pomiędzy tradycją i innowacją oraz obiektywną i subiektywną oceną potrzeb. W centrum kolejnego rozdziału znalazły się zagadnienia związane z wypełnianiem roli zawodowej andragogów, tj. profesjonalizacją i profesjonalizmem. Ostatni rozdział dotyczy zawodowej edukacji dorosłych, gdzie znajdziemy rozważania na temat związków między pracą, zawodem, zakładem pracy i uczeniem się w kontekście dynamicznie zmieniającego się otoczenia gospodarczego oraz dygitalizacji.

Recenzowana pozycja jest z pewnością wartościowym wprowadzeniem do edukacji dorosłych dla studentów oraz początkujących pracowników sektora edukacji dorosłych. Interesujące z naukowego punktu widzenia jest także śledzenie ewolucji tego podręcznika na przestrzeni prawie 30 lat od pierwszego do jej aktualnego wydania. Z polskiej perspektywy należy docenić dynamiczny rozwój myśli andragogicznej w Niemczech, który znalazł swój wyraz także w tej pozycji.

Hanna Solarczyk-Szwec